

Leichte Sprache – ‘limba ușoară’

CASIA ZAHARIA¹

Some say that German is a difficult language. This is the reason why for foreigners – and not only for them – there are texts written in the *leichte Sprache* [‘easy language’], for example rental agreements, political programs and even Biblical texts.

The idea of such a language has been promoted since 1974 by the American organization “People First”, and in Germany it appeared after the year 2000 in Kassel, thanks to the organization “Netzwerk Leichte Sprache”.

Leichte Sprache is a linguistic concept used in the German-speaking area to describe the written art of phrasing that aims to an easier understanding of the language. There are some rules, from orthography to grammar, rules that target a simplification process in order to facilitate text understanding for speakers that, due to various reasons, are not particularly versed in German. It’s a special kind of linguistics that is still developing and refining.

Key-words: *easy language, terms/phrase, norms*

Se spune că limba germană este o limbă dificilă. De aceea, pentru străini (și nu numai) există texte în „leichte Sprache”, de exemplu contracte de închiriere, programe politice sau chiar texte biblice. Ideea unei astfel de limbi a fost pomovată încă în 1974 de către organizația americană People First, iar în Germania a apărut după anul 2000 în Kassel, prin organizația „Netzwerk Leichte Sprache”.

„Leichte Sprache” (termen pe care îl vom păstra în varianta germană pe parcursul întregului articol) este un concept

¹ Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România.

lingvistic în spațiul de limbă germană, care face referire la modul de exprimare în scris și care are ca scop o înțelegere mai ușoară a limbii. Există o serie de reguli, de la ortografie până la gramatică, reguli ce își propun să ușureze înțelegerea textelor pentru vorbitorii care, din diferite motive, nu stăpânesc prea bine limba germană. Este o lume lingvistică aparte, în curs de dezvoltare și rafinare.

În viața unui copil limba este prima și cea mai importantă realizare, iar gândirea nu se află pe aceeași poziție cu vorbirea. În limbă/ vorbire omul descoperă libertatea și devine creator. Aceasta, vorbirea, este și cel mai important criteriu de evaluare a dezvoltării copilului. Natura a vrut ca părinții și copiii să fie pregătiți în mod instinctiv pentru învățarea limbii materne. De aceea, noi toți am învățat să vorbim fără ca părinții noștri să urmeze vreun curs sau să citească tratate de predare a limbii materne. Dacă am compara copilul mic cu elevul care învață mai târziu limbi străine, am observa că celui din urmă îi lipsește curajul de a vorbi folosind structuri provizorii. El va lăsa în seama profesorului structurarea materiei (care urmează îndeobște firul unui manual) și rezolvarea tuturor problemelor cu care se confruntă în procesul de învățare a limbii străine. Complicatele reguli de gramatică vor fi introduse cât mai târziu, la fel ca toate cuvintele mai greu de pronunțat. Același lucru îl face și un copil mic în mod instinctiv (unele litere sunt înlocuite cu altele, propozițiile nu respectă reguli gramaticale), filtrând și lăsând să treacă doar structuri simple. Acestea, odată fixate, urmează acumularea altor informații, mai complexe, mai elaborate. Spre deosebire de computer, copilul este capabil să corecteze erorile pas cu pas, una după alta. Copii ne arată aceste lucruri jucându-se deseori cu limbajul acumulat. Să fim, însă, mereu atenți și la greșelile pe care le fac copiii, deoarece acestea sunt greșeli care marchează pauze de acumulare și de învățare. Limbajul structurat gramatical deschide porți nebănuite către libertate – sistemul gramatical asigură scheletul întregului mecanism.

În ceea ce privește „leichte Sprache”, nu este vorba de un limbaj propriu-zis, cu un sistem gramatical care trebuie învățat, ci de un anumit mod de a folosi limba maternă. „Leichte

Sprache” este, de fapt, un concept prin care anumite situații sunt transpuse în texte întocmite special pentru a putea fi înțelese de anumite grupuri țintă. Un criteriu uzual în predarea limbii străine este, cu siguranță, cel al nivelului de competență lingvistică A1, A2, B1 (conform Cadrului european comun de referință pentru limbi din anul 2002).

Pentru limbajul de tip „leichte Sprache” există o serie de norme care trebuie respectate pentru a crea texte de acest gen. O asemenea limbă poate fi înțeleasă și ca o formă de limbaj pe înțelesul copiilor și chiar ca o formă de limbaj primitiv. Se ajunge în această extremă și din cauza faptului că încă nu există la îndemâna oricui niște reguli stricte după care să se alcătuiască texte în „leichte Sprache”.

În spațiul de limbă germană se manifestă între timp încă un fenomen, destul de asemănător, dar nu identic: „einfache Sprache” (o ‘limbă simplificată’). Aceasta nu este supusă unor norme și reguli stricte. G. Kellermann este de părere că diferența dintre cele două concepte trebuie căutată, de fapt, în grupul țintă (Kellermann 2014: 7). Cei vizați de conceptul «leichte Sprache» sunt oameni cu probleme de învățare, pe când cei vizați de «einfache Sprache» sunt persoane cu accidente cerebrale, oameni în vârstă, cei care nu stăpânesc ortografia, chiar și unii străini cu cunoștințe modeste de limbă.

Aceste două concepte («leichte Sprache», «einfache Sprache») tind să acopere limbajul curent și anumite teme de specialitate.

Un al treilea fenomen al limbajului ușor de înțeles este așa-zisa „bürgernahe (Rechts- und Verwaltungs-) Sprache” (Eichhoff-Cyrus/ Antos 2008), care s-a dezvoltat în Germania în special în domeniul limbajului juridic și administrativ. Acest „limbaj pe înțelesul cetățeanului” face legătura dintre limbajul specialiștilor și limba omului de rând, pornind de la complexitatea vocabularului, sintaxei, formării cuvintelor, structurii textului, până la aranjarea și prezentarea în pagină.

Toate aceste fenomene urmăresc să intermedieze publicului larg diferite texte. Ele dispun de o normă codificată, de exemplu (conform statutului societății „Netzwerk Leichte Sprache” din 2013) „omul se află în prim plan”. Avem de a face cu două

situații: este vorba de traducerea textelor existente în noua variantă, dar și crearea din start, atunci când sunt texte noi, și a variantei în „limbajul ușor”.

Limbajul standard este cel omogen, „mai bun”, „superior”, delimitându-se astfel de cel inferior, „deficitar”. Am putea spune că „leichte Sprache” ar putea fi o variantă funcțională a germanei: îndeplinește necesitatea de a se adresa unui anumit grup; dar nu este funcțională la nivel comunicativ, așa cum sunt limbajele de specialitate (‘Fachsprachen’). În schimb, texte scrise în „leichte Sprache” sunt deja folosite la predarea limbii germane ca limbă străină, de exemplu în instrucțiuni ale unor aparate sau în prospectele medicamentelor. Prin reformulare se modifică, însă, deseori și conținutul exprimat. Întrebarea este cât de mult se intervine și în ce mod. De cele mai multe ori textele reformulate conțin mai puține informații decât versiunile originale. Prezentarea nu este la fel de detaliată, nu conține mereu aceleași informații științifice din cauza explicării termenilor mai dificili. Se întâmplă uneori ca textul să piardă din intenția autorului din cauza intervențiilor multiple.

Cei interesați de conceperea de texte în „leichte Sprache” sunt îndemnați să urmeze sfaturile ghidului editat de ministerul german (BMAS 2014). Vom exemplifica prin punerea față în față a unei variante standard cu una în „leichte Sprache”:

- se vor folosi cuvinte simple, cotidiene, ușor de înțeles chiar și de un începător:

dificil	ușor
<i>a aproba</i>	<i>a da voie</i>
<i>transport public local</i>	<i>autobuz și tramvai</i>

- se va renunța la termeni de specialitate sau la împrumuturi pentru că aceștia presupun de cele mai multe ori un grad mai avansat de cunoaștere a limbii străine:

dificil	ușor
<i>workshop</i>	<i>atelier / grup de lucru</i>
<i>meeting</i>	<i>ședință</i>

- pentru unul și același concept (obiect) se va folosi mereu același termen: dacă este vorba, de exemplu, despre un *medicament*, se va folosi mereu *tabletă* și nu se va alterna (eventual din motive stilistice!) cu *pastilă*;
- se poate renunța, parțial, la prescurtări pentru că expresiile în extenso sunt mai inteligibile: ca. = circa, ș.a.m.d. = și așa mai departe. Aici există și unele excepții, precum WC, IQ;
- se recomandă evitarea condiționalului (care în limba româna pune și unele probleme de ortografie!):

dificil	ușor
<i>Mâine s-ar putea să plouă</i>	<i>Mâine este posibil să plouă</i>

- fără a fi un tabu, este, totuși, bine să se evite expresiile și proverbele, ele putând fi înțelese greșit și duce la confuzii: *cine se scoală de dimineață departe ajunge; mână-lungă; cap-pătrat* etc.;
- cifrele se vor scrie astfel încât să fie pe înțelesul tuturor: IX = 9, MMXVI = 2016; numerele de telefon se vor grupa: 0744 33 22 11;
- în general, se vor evita procentaje și cifre prea mari: „Au fost 13.956 de oameni” → „Au fost *mulți* oameni”; „10% au cântat” → „*Câțiva/o parte* au cântat”; dacă textul impune mai multă exactitate, se poate formula astfel: „Au fost aproximativ 14 mii de oameni”.
- propozițiile vor fi scurte, conținând doar o singură afirmație, frazele trebuind să fie despărțite în mai multe propoziții: „Dacă îmi spuneți ce doriți, eu aș putea să vă ajut!” → „Pot să vă ajut? Spuneți ce doriți!”;
- textele „leichte Sprache” se scriu cu un font clar, astfel încât se

vor evita *Times New Roman*, *Courier New* sau *Freestyle Script* și vor fi folosite *Arial*, *Lucinda Sans Unicode* sau *Verdana*. Un text nu va avea decât un singur font;

- fiecare propoziție se scrie pe alt rând: „ Meciul începe la ora 7 și se termina la ora 9. Sala se deschide la ora 5”
„Sala se deschide la ora 5”
„Meciul începe la ora 7”
„Meciul se termină la ora 9”;
- distanța recomandabilă între rânduri este de 1,5 pct., textul devenind astfel aerisit și ușor de parcurs;
- nu se împarte în silabe la sfârșit de rând pentru a evita diferitele probleme ortografice;
- se evită începerea unei propoziții în josul paginii și terminarea ei pe pagina următoare;
- se utilizează la fiecare idee nouă paragrafe care să aibă fiecare un titlu;
- se folosesc imagini pentru a explica mai ușor un text, o situație.

În încheiere vom remarca faptul că „leichte Sprache” nu a rămas la nivel de discuție filologică și de metodă de predare a unei limbi străine, ci ea s-a concretizat în site-uri oficiale, mergând până foarte sus, la nivel de Guvern RFG (*Der Deutsche Bundestag*) sau la nivelul orașelor mari (de ex. www.stadt-koeln.de).

Și, ca o încununare a eforturilor de comunicare globală și pe calea „leichte Sprache”, există deja și un dicționar on-line, la adresa: <http://huraki.de/wiki/Hauptseite>.

Bibliografie selectivă

BMAS: Bundesministerium für Arbeit und Soziales (Hrsg.), *Leichte Sprache. Ein Ratgeber*, Berlin, 2014.

DUDEN: K.M. Eichhoff-Cyrus, G. Antos, *Verständlichkeit als Bürgerrecht?: Die Rechts- und Verwaltungssprache in der öffentlichen Diskussion*, Band 9, Mannheim/ Leipzig/ Wien/ Zürich, Dudeverlag, 2008.

IE: Inclusion Europe (Hrsg.), *Informationen für alle. Europäische*

Regeln, wie man Informationen leicht lesbar und leicht verständlich macht, Brüssel, Inclusion Europe, 2009.

KELLERMANN G., *Leichte und einfache Sprache – Versuche einer Definition*, in „Aus Politik und Zeitgeschichte”, 64 (9–11), p. 7–10, 2014.

MZ: Mensch Zuerst – Netzwerk People First Deutschland e. V. (Hrsg.), *Das neue Wörterbuch für leichte Sprache*, 1. Auflage, Kassel, 2008.

<http://hurraki.de/wiki/Hauptseite>

<https://www.languagetool.org/de/leichte-sprache/>

<https://www.uni-hildesheim.de/fb3/institute/institut-fuer-uebersetzungswiss->

[fachkommunikation/forschung/forschungsprojekte/leichtesprache/forschung/](https://www.uni-hildesheim.de/fb3/institute/institut-fuer-uebersetzungswiss-fachkommunikation/forschung/forschungsprojekte/leichtesprache/forschung/)

<http://www.leichtesprache.org/>

http://www.leichtesprache.org/images/Regeln_Leichte_Sprache.pdf

[http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-](http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/a752-ratgeber-leichte-sprache.pdf?__blob=publicationFile)

[Publikationen/a752-ratgeber-leichte-sprache.pdf?__blob=publicationFile](http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/a752-ratgeber-leichte-sprache.pdf?__blob=publicationFile)

<http://www.people1.de/>